

Magyar Központi Könyvtár

Déli egünk alatt, úgy tűnik, nem csak a kalászos növények, hanem a kalászos gondolatok is nyárelő hónap végére érnek be.

Ez a játszi észrevétel ötlött eszembe a jugoszláv könyvtárosok országos szövetségének Újvidéken megtartott háromnapos tanácskozása során. S méltán, mert a hatvan válogatott könyvtárost egybegyűjtő tanácskozás több teljesen kiérlelt, bőmagvú és a szellem testének, a bűtűnek életét tápláló javaslatot ismertetett.

Kettő, e tüzetesen meghányt s vetett javaslatok közül, kisebbségi vonatkozásban külön jelentőségű. Ezzel a két gondolattal és megvalósításuk lehetőségeivel szeretnék magyar szemszögből foglalkozni.

Előbb azonban azt is hadd mondjam el, hogy egy kicsit szégyenlem magam.

Szégyenlem, hogy a két kisebbségi vonatkozásban külön jelentőségű gondolat közül egyik sem magyar elmében fogant. Ahelyett, hogy magunk sürgetnénk bajaink orvoslását, »hivatalosan«
kell bennünket noszogatni.

Mencin Róza mindjárt a háromnapos tanácskozások első előadásában felvetette a központi könyvtárak kérdését, illetve sürgette a kisebbségi központi könyvtárak megnyitását Bácskától Macedóniáig.

Ahelyett, hogy megkérdeznénk, — hogyan is állunk a jugoszláviai magyar központi könyvtárral — okosabb lesz, ha először megbeszéljük: mi fán is kellene ennek teremnie.

Feladata és hivatása az lenne, hogy felkutassa, megszerezze és szakadatlanul gyűjtögesse mindazokat a könyveket, amelyek jellegzetesen magyar vonatkozásúak. Vagyis a magyar nyelvtudományi, irodalomelméleti, irodalomtörténeti, néprajzi és történelmi szakkönyveknek és a magyar szépirodalmi alkotásoknak bő forrásává kellene válnia. Okvetlenül bírnia kellene a magyar irodalom klasszikus műveivel.

Igy tehát valójában szakkönyvtár, mégpedig magyarságtudományi szakkönyvtár lenne a magyar központi könyvtár. De nézzük meg azt is: mi szükség reá?

Az általános érdekű, minden nép számára egyaránt fontos tudományágak szakkönyveit, például az orvosi, a mérnöki, vagy a neveléstudományi munkákat jó, de nem okvetlenül fontos magyarul olvasnia a magyar szakembernek. Kis utánjárással azt is megtudhatja az érdeklődő, melyik könyvtárban található meg azt az általános érdekű tudományágba vágó, idegen nyelven írott szakkönyvet, amelyre szüksége van. A jellegzetesen magyar vonatkozású, magyarságtudományi műveket

azonban hol is kereshetné és hol is találhatná meg másutt valaki, mint a magyar központi könyvtárban?

Szó se róla, nem kellene ennek a könyvtárnak elhanyagolnia, vagy éppen feleslegesként polcairól kitiltania az általános tudományágak magyarul írott szakkönyveit sem. Sőt, iparkodnia kellene megszerezni minden magyarul írott könyvet. Ámde kétségtelen: fő gondja és igazi hivatása mégis a jellegzetesen magyar vonatkozású könyvek összegyűjtése lenne, hogy a magyarságtudomány bármely ága iránt érdeklődő minden jugoszláviai magyarnak igényét kielégíthesse.

Vagyis, nagyon természetesen, országos központi könyvtárra gondolunk; olyanra, amely a horgosi, vagy az alsólendavai magyarnak csakúgy rendelkezésére áll, mint az újvidékieknek.

Mekkora a szükségünk egy ilyen könyvtárra? Nyilván, ezt sem szükséges bizonyítani. Tanítóink és tanáraink, újságíróink, színészeink, politikusaink — de talán még íróink sem lehetnek el anyanyelvünk állandó tanulása és tanulmányozása nélkül. Kosztolányit hívom tanúságba: »Aki anyanyelvét nem ismeri tüzetesen, az egy nyelvet se bírhat; az holta napjáig szellemi vakarcs, lelki nyomorék marad, ízetlen, tartalmatlan és kedélytelen s ha mégannyi nyelven gagyog is, minden nyelven csak légüres általánosságokat mond«. (Erős várunk a nyelv.)

Ha így van, akkor kétségtelen, hogy mindenkinek, akit anyanyelve kissé is érdekel, egyszer is, másszor is szükségesé támad egy-egy nélkülözhetetlen magyar könyvre. Nem is feszegetem, milyen keserves dolog, ha ilyenkor valamelyik ismerősehez kényszerül folyamodni az ember; olyasvalakihez, aki hétfejű sárkány módjára, kénkövet fújva óvja e kincsét, mintha a könyv írója egyesegyedül az ő üdvöztetésére vetette volna papirosra mondanivalóit, mintha csak neki lenne joga e tudást élveznie.

De mit tegyen az a boldogtalan, akinek még csak ilyen ismerőse sincsen? Aki még abban sem reménykedhet, hogy hosszú könyörgések után s akárcsak nyúl farknyi időre, de egyszer tán mégis megkaparinthatja azt, amire múlhatatlan szüksége van?

Vázolt szerepén kívül egyéb, nem kevésbé fontos feladatokat is bízvást megoldhatna a magyar központi könyvtár.

Így nem csak az országban fellelhető magyar könyvek felkutatásán kellene szüntelenül fáradoznia, de be kellene szereznie a Magyarországon kiadásra kerülő újabb és újabb nyelvvédő folyóiratokat és magyarságtudományi szakkönyveket is.

Nélkülözhetetlenül létesítenie kellene egy vándorkönyvtárat is és ezzel azokat a helyeket kellene sorrajárnia, ahová a legnehezebben és a legkevésbé jut el a magyar írás. Minden módot meg kellene ragadnia a magyar betű céltudatos terjesztésére és népszerűsítésére.

Összekötését kellene teremtenie s nem csak állandó kapcsolatban állnia, de állandó támaszává és tanácsadójává válnia minden jugoszláviai magyar könyvtárnak. Még a legeldugottabbaknak is. — sőt ezeknek az első sorban.

Irányítania kellene a magyar könyvtárak rendszeres könyvcseréjét is. Minden könyvtárnak akad szép számmal olyan könyve, amelyből két, vagy több példány van. Ezeket a könyveket olyanokért el-

cserélni, amelyekből egyetlen példánnyal sem bír: felette hasznos, igen olcsó és a legértelmesebb könyvszaporítás.

Szóval nem csupán országos magyarságtudományi szakkönyvtárnak, hanem leghatékonyabb mintakönyvtárunknak kellene lennie a magyar központi könyvtárnak.

Kétségkívül reá hárulna annak a másik gondolatnak a megvalósítása is, amely a könyvtárosok tanácskozásának záróelőadásából, **Vojnics Matkó** fejtegetéseiből következik: a magyar központi könyvtárjegyzék elkészítésének.

Ez a könyvjegyzék azt mutatná meg, hogy a központi könyvtárban fel nem lehető magyar könyveket az országnak melyik könyvtárába kaphatja meg az érdeklődő. Különösen jelentős a központi könyvjegyzék addig, amíg a központi könyvtár polcaira fel nem kerül mindaz a könyv, amelynek onnan semmiképp sem szabad hiányoznia.

Mindent egybevetve: a magyar központi könyvtár nélkülözhetetlen, ha nélkülözzük is és sürgősen meg kell nyitni, noha most szólnunk róla először.

De ugyan mi akadály is lehetne megnyitásának?

A jugoszláv könyvtárosok országos szövetségének tanácskozásán, tehát »hivatalosan«¹ sürgették: nyilvánvaló, hogy néphatóságaink nem csak engedélyeznék, de örömmel üdvözölnék megnyitását.

A Kultúrsvövetség Magyar Osztálya kétségkívül elő tudná teremteni a szükséges anyagi eszközöket: de még úgyszólván minden anyagi eszköz híján is meg lehet valósítani ezt a könyvtárat. Hiszen a Magyar Osztály már is rendelkezik annyi értékes könyvvel, amennyi az induláshoz csaknem elegendő. Ez a könyvtár bizvást számíthatna a magyar nép minden társadalmi osztályának támogatására is. Hiszem, hogy számtalan könyvet felajánlanának céljaira minden tértítés nélkül s még hozzá olyanokat, amilyeneket pénzért el sem adnának. Abban sem kételkedem, hogy ez a könyvtár találna elegendő, megfelelő és önkéntes szellemi munkást is. Hány magyar diák töltené szívesen szabad idejét a magyar központi könyvtár rendezésén fáradozva! Sőt...

A központi könyvtárak gondolatának felvetője **Poluzsánszki Dragisa**, a legnagyobb vajdasági könyvtár, a »Matica Szrpszka«² főkönyvtárosa. Természetesen az ő felfogására is kíváncsi voltam a központi könyvtárak hivatását illetően. Hát a központi könyvtárak feladatának tekintetében ugyan nem mondott semmi meglepőt — de igen kellemsen meglepett, amikor felajánlotta, hogy teljesen ingyen és nagyon szívesen a magyar központi könyvtár rendelkezésére áll. S még hozzá nem csak tanáccsal, de munkával is, a könyvek szakszerű elhelyezése és a könyvjegyzékek megszerkesztése dolgában.

Amikor megköszöntem szíves ajánlatát, azt felelte, hogy hiszen ez csak a kötelessége, hanem mi magyarok nézzük, siettessük, üssük nyélbe mielőbb a dolgot!

Ha mindezek után mégis bevárjuk a könyvtárosok szövetségének legközelebbi országos tanácskozását a magyar központi könyvtár megnyitása nélkül — akkor aztán mindannyian joggal és alaposan szegelyhetjük magunkat.